

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens III. & IV. Partem Commentariorum Gavanti in Rubricas
Missalis

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindellicorum, 1740

VD18 10783695-002

De Rubricis Missarum de Adventu. I.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39964

possit prevenire tempus celebrationis, & anticipatè celebrare Missas, ut satisfaciatur oneribus suæ Cappellaniæ, ab eisdem Institutore impositis, est ferè communis inter DD. unde tutò potest unusquisque adherere opinioni Gavanti supra expositæ.

VII. Gavant, pag. 171. col. 2. n. 18. *Nisi ultra mensem egrotet.* Petrus Navarrus de re rest. lib. 2. cap. 2. num. 210. & Naldus v. *Missæ* num. 11. docent, non teneri per alium satisfacere, qui egrotat per duos Menses: Diana tract. de celebr. Missæ, resol. 27. per quindecim dies: Barbosa de potest. Episc. alleg. 24. num. 32. per octo vel decem dies.

VIII. Gavant, pag. 173. col. 2. n. 38. *Revocatis quibusvis privilegiis.* Ad magis comprobanda nonnulla, quæ asseruntur hoc loco à Gavanto, lubet hic adnectere sequentes propositiones ab Alexandro VII. damnatas die 4. Septembris 1665.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet Celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

9. Post Decretum Urbani, potest Sacer-

dos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

10. Non est contra iustitiam, pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre; neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmata, dari stipendia, quòd pro nullo alio offeram.

Deinde ultra Decreta à Sac. Cong. Concilii Tridentini edita, & auctoritate sel. r. Urbani Papæ VIII. confirmata, legenda est etiam Constitutio Innocentii XII. edita sub die 27. Novembris 1697. quæ incipit: *Nuper*, & quæ pariter nonnulla continet spectantia ad hanc materiam celebrationis Missarum.

Sacra tamen Rituum Congregatio, referente Barbosa de iurè Eccles. lib. 2. cap. 1. die 7. Septembris 1630. decrevit, quòd qui habuerit obligationem unius Missæ in hebdomada, cum stipendio legato, & confirmato de octo in octo Annos, potest demandare alteri celebrationem prædictæ Missæ, cum elemosyna consueta juxta morem Religionis, retenta sibi reliqua parte dicti stipendii.

NOVÆ OBSERVATIONES ET ADDITIONES
AD
GAVANTI COMMENTARIA
IN RUBRICAS
MISSALIS ROMANI

PARS QUARTA.
RUBRICÆ MISSALIS PROPRIÆ

Tit. I. De Rubricis Missarum de Adventu.

I. Gavanti, pag. 175. col. 1. n. 1. *Dicitur primò, inscribi Dominicas de Adventu, &c.*

Quamvis ex more Ecclesie nomine Adventus intelligatur tempus designatum ante Festum Nativitatis.

Nativitatis Domini, nimirum tres hebdomadae integrae, & quarta non integra, ut explicat Durandus libr. 3. cap. 2. quae praecedunt praedictum Natalis Festum; nihilominus olim vox Adventus pro ipsa Natalis die accipiebatur, quae Adventus Domini appellari solebat: & equidem Missale Mozarabicum, & Lanfrancus in suis statutis, ubi agitur de Dominicis ante Natale, eas Dominicas ante Adventum vocat; ita etiam Hymni Natalis apud Sanctum Ambrosium inscribuntur: *De Adventu Domini*, ad indicandum hujus Festi diem; idem Durandus lib. 6. *Ration*, hoc tempus, preparationem Adventus vocat, sive preparationem ad Adventum, nimirum ad Festum Nativitatis Domini. Alii hoc tempus Quadragesimum ante Natalem Domini appellant, ut videre est in Sacramentario Ratholdi Abbatis Corbejensis; quia revera antiquitus totum tempus Adventus Quadragesima diebus consistat, incipiebat enim perendie à S. Martini Festo, quae res occasionem dedit hilaritati, cujus adhuc in omnibus ferè Regionibus aliquod vestigium apparet, eodem ferme modo, ac Feria III. ante Cinerum diem, quia illa postrema erat, qua carnes liceret comedere; & quia sequenti die jejunium incipiebat; hinc est, quod sex Dominicae ante Natale Domini in Missali Mozarabo, Gallicano, & Ambrosiano, ordine tamen retrogrado numerabantur, itaut sexta esset, quae proximè succedebat Festo S. Martini. Non tamen hic Ritus sex hebdomadarum Adventus apud omnes Regionem obtinuit; aliqua enim Ecclesiae duas tantum hebdomadas observabant, ut patet ex Missali Gothico à Thomafo edito; aliqua verò quinque hebdomadas, ut liquet ex Codice valde antiquo Breviarii Mozarabici, cujus exemplar extat in Bibliotheca Ecclesiae Cathedralis Veronensis, quamvis in Missali Mozarabo facillè antiquiori, sex, ut dixi, sunt Adventus hebdomadae, Romana Ecclesia statim ad hunc Ri-

tum accepit, quinque hebdomadas tempori Adventus destinavit, ut ex Codice Gelasiano, & Gregoriano, nec non ex Amalario libr. 3. de officiis cap. 40. colligere est; talis etiam erat praxis Ecclesiae Rhemensis, ut liquet ex ejus Sacramentario ab annis circiter 900. scripto; idem numerus quinque Dominicarum Adventus apparet in Codice Gellonensi, & Colbertino n. 1348. ejusdem aetatis, & in Colbertino alio n. 1364. cujus character annos 800. representat, in Pontificali Egberti Eboracensis Episcopi, & quibusdam aliis. In Codicibus verò Rotradi, & Ratoldi, & apud Pamelium quatuor dumtaxat hebdomadae, & Dominicae Adventus recensentur, converso numerandi ordine, itaut ea, quae remotior est à Dominicae Nativitatis Festo, prima Adventus Dominica, seu hebdomada appelletur, quae verò tali Festo est proximior, dicatur quarta; postremus hic mos numerandi hebdomadas Adventus apud omnes Ecclesias tandem obtinuit, & adhuc perseverat. Radulphus Tungrensis proposit. 16. testatur, Romanos olim exordium Adventus à Dominica post Festum S. Catharinae Virginis duxisse -- *Adventus Domini apud Romanos incipit Dominica prima post crastinum Catharinae* -- Quod etiam de jejunio tunc servari solito intelligendum est; nam paulò post subjungit. -- *Apud Romanos etiam in Adventu Domini jejunium agitur.* Sed ex hac Radulphi assertionem infert Hugo Menardus in *Notis, & Observationibus ad Sacramentarium Gregorianum* pag. 217. praedictum Adventus spatium non adeo antiquum esse apud Romanos, cum Festum S. Catharinae non reperiat in antiquis Sacramentariis; ut nec hodiernum, quod constat tribus hebdomadibus integris, & aliquot diebus postremae hebdomadae, quodque proinde frustra quidam putant ita fuisse institutum à S. Petro. Huic enim sententiae adversantur profectò antiquiora Sacramentaria supracitata, in quibus Adventus Do-

mini est quinque Dominicarum. Alia super hanc materiam videri possunt apud Martene *cap. 10. de antiq. Eccl. discipl.*

II. Gavant, pag. 175, col. 1. n. 3. *A Sancto Petro, &c.* Noster Auctor Durando adherens. ipsum S. Petrum Adventus Institutorem fuisse contendit, immò & spatii quatuor hebdomadarum, sed hæc opinio, ut mox diximus, validis momentis convellitur, & reverà nullo solido innititur fundamento: quamvis enim facile probari possit, omni avo dies quosdam fuisse destinatos præparationi ad Natale Domini, nihilominus certi hujus temporis, quod Adventum dicimus, quodque ex certo Dominicarum numero constat, vestigium nullum apparet; & reapse si Mabillonio credamus *lib. 2. de Liturgia Gallicana*, nulla ante seculum sextum Homilia, sive Casarii, sive aliorum Doctorum legitur de Adventu Domini, tanquam de singulari quadam instituta celebritate, sed si qua occurrit, exhortatio est ad Christi Nativitatem cum pietate præveniendam; vereor tamen, ne eruditissimi viri observatio refelli possit ex quadam homilia, quæ licet inter opera S. Ambrosii reperiatur, probabiliter tamen S. Casario adscribenda est, in ea enim aperta mentio fit Adventus Domini, tanquam celebritatis ab antiquioribus Patribus instituta: *Hoc tempus*, inquit, *non immerito Domini Adventus nominatur, ne sine causa SS. PP. Adventum Domini celebrare ceperunt, & sermonem de iis diebus ad Populum habuerunt, ut se unusquisque Fidelis præpararet, & emundaret, quò dignè Dei ac Domini sui Nativitatem celebrare valeret.* Quisquis sit hujus sermonis Auctor, satis ostendit, tempus istud ante suam ætatem institutum fuisse, atque Adventus diebus conciones haberi solitas, quæ consuetudo adhuc religiosè servatur. Illustriora tamen Adventus vestigia habemus in monumentis Gallicanis seculi V. & fortasse à vero alienum non est, quòd Gallis suam origi-

nem debeat, ut censent Baillet in *vitiis Sanctorum tom. 4. pag. 159.* & Græcolas *Commentar. historic. in Brev. Rom. lib. 2. cap. 4.* cuius assumpti fundamenta apud ipsos Auctores videre quisquis facile potest; hæc tamen ritum ab Ecclesia Romana serò receptum fuisse non videtur dubitandum; licet enim de Adventu Dominico mentio habeatur tam in Sacramentario Gelasiano à Thomasio vulgato, quàm in Codicebus Gregorianis hæcque editis, in genuino tamen Gelasii Codice, sub nomine Magni Leonis Imperatoris edito à Josepho Blanchino, penitus præmittitur; ita etiam de iisdem altum habetur silentium in Codice Gregoriano, quem conscripsit Cardinalis Thomafius, & ex quo receptæ Additiones factas Gregoriano Codici à Pamelio edito. Prædictum Codicem Pamelii à Thomasio sic collatum cum genuino Gregoriano Codice, qui pertinebat ad Berenissimam Svecorum Reginam, pedes tredecim habeo; unde facile conjici potest ex hucusque dictis, Ecclesiam Romanam ante Scolum VII. hanc Adventus disciplinam minime recepisse.

Orientalis verò Ecclesia prædictam ipsius consuetudinem in Adventu quoque observare, manifestum est ex Georgio Codino *lib. de offic. Palatii Constantinopolitani*, ubi agens de ceremoniis mensæ Imperatoris in Natali Domini hæc scribit: *Et facta oratione ad mensam, quia præterita Quadragesima, principium temporis, quo eduntur carnes, adventus, accipit panem, & missam: nimirum seculum, quod etiam latine missam appellatur, quia nempe mittitur in mensam.* Ad distinctionem prædictæ Quadragesimæ ab eodem Codino infra Quadragesima Paschalis appellatur *Sancta, & magna Quadragesima.* Opinor tamen cum Græcolatio: Græcos habere quidem Adventum quadraginta diebus constantem, velut alteram Quadragesimam, sed quæ tantum in sola abstinentia à carnibus posita sit, & ideo hæc non vocatur magna

Quadragesima, quia ad summum in hac se-
pente tantum diebus tenentur ante Natale
Græci jejulare. Facendum tamen est Græ-
cos in hoc observando jejunio uniformes non
fuisse: nonnulli etenim, ut scribit Anastasius
Sinaita apud Cotelerium tom. 3. Monumento-
rum Ecclesiæ Græcæ: *Diebus dumtaxat
duodecim abstinent carne, & caseo, & ovis;*
*quidam vero carne sola, qui reliqua comedunt
excepto uno die; alii autem pari modo abstinent
sedus duodecim tantum, alii sex, alii quatuor.*
Prædictus tamen Anastasius refutat eos, qui
asserant, Græcos in observando hoc jejunio
hujus prædicto modo remissiores, ut legere
est apud ipsum, vel apud Martene ejus ver-
bareferentem cap. 10. de antiq. Eccl. discip.

Prætereundum non est, Ecclesiam
Occidentalem duplicem nunc Christi Ad-
ventum celebrare his diebus, primum jam
secutum, quando formam servi accipiens
idem Dei Filius, in similitudinem hominum
factus, habitu inventus ut homo, hoc suo
Adventu consecravit universum Mundum,
quem visibili carne ingressus est, ut
Homines Divino Patri pretiosissimo Sanguine
suo reconciliaret, eisdemque omnes à pec-
cati servitute redimeret. Secundus, quem
Ecclesia commemorat, Christi Adventus est
in extremo Judicio adhuc futurus, cum jam
idem Filius Dei non hominum à se redempto-
rum, sed sui Divini Patris causam acturus, in
sua veri hominis forma gloriosa apparebit,
in qua Deo similior sit, cujus formæ exhi-
bitione simul & bonis securitatem, & malis
terrorem afferat, ut doctè ponderat Estius
in 4. sententiar. dist. 48. §. 8. Ex duplici
hujus Adventus Christi Domini commemo-
ratione colligit doctissimus Cardinalis Lam-
bertinus in sua Instructione XI. Pastoralis
Ecclesiam idcirco aliis lætitiæ, aliis mæsti-
tæ signis integrum hoc tempus celebrare,
ut nos quoque cum Gavanto mox explica-
vimus.

III. Gavant pag. 175. col. 2. n. 4. Partim

lætitia est, & Alleluja dicitur, &c.) Opti-
mè adstruit Gavantus, hoc tempus partim ef-
se læctus, partim verò lætitiæ; hinc Icones,
& Altaria ex more quarundam Ecclesiarum
partim velantur, partim verò detecta re-
linquuntur hoc tempore. Ita pariter eadem
de causa Alleluja in quibusdam Officiis de
tempore omittitur, in quibusdam verò ad-
ditur. Omittitur siquidem post Graduale in
Missis, quæ dicuntur in Feriis de Adventu:
additur verò Graduali Missæ Dominicalis,
& multis Antiphonis, quæ eodem tempore
dicuntur. Non dicitur Hymnus Angelicus
in Missis de ipso Adventu, dicitur tamen in
Missis festivis hoc tempore occurrentibus.
Propterea toto tempore Adventus, quando
Officium de eo fit, adhibetur in Missis col-
lor violaceus, etiam in illis Dominicis, quæ
infra Octavam alicujus Festi occurrunt; ad-
eoque omnia Altaria, etiam Tabernaculum
SS. Sacramenti iis diebus debent ex præscri-
pto S. R. C. esse parata colore violaceo, te-
ste Bauldry part. 4. cap. 1. n. 1. & 2. & Ca-
staldo in Ceremoniali nostræ Congregationis
lib. 3. cap. 3. qui addit, quod super Altare,
& inter candelabra vascula cum flosculis, ac
similia ornamenta sollempnia, Dominicis, &
Feriis Adventus adhiberi minimè debent,
excepta tamen tertia Dominica, quæ lætio-
rem ornatum requirit, & Festis Sanctorum,
quibus occurrentibus, etiam in Adventu,
Altaria sunt ornanda.

IV. Gavant. ead. pag. & col. eod. n. 4.
Neque adhibentur dalmatica, &c.) Toto tem-
pore Adventus Diaconus, & Subdiaconus
non utuntur Dalmatica, & Tunicella, in
quibuscumque Ecclesiis, in Missis de Adven-
tu, sed Planetis plicatis ante pectus, & iis
quidem in majoribus Ecclesiis tantum, scilicet,
Cathedralibus, Collegiatis, & Ecclesiis
Regularium insignioribus, ut colligitur ex
Missali, & ex Decreto Congreg. Rit. dato in
nostro Indice sub n. 247. Excipitur tamen
Dominica tertia, quæ appellatur *Gaudete*, in
qua prædicti Sacri Ministri utuntur Dalma-
ticis

ticis, sicuti & in feriis hebdomadæ sequentis, quia in iis dicitur Missa de eadem Dominica. Planetæ autem plicatæ Ministrorum sunt ejusdem formæ, & coloris, ac illa Celebrantis, sed tamen sic plicatæ, ut pars anterior replicetur interiùs usque ad medium, vel revoluta etiam ante pectus, & tantum aciculis, aut quibusdam vittis, sive ligaculis firmantur, ne pars eorum anterior decidat. Finita autem Missa, possunt eadem aciculæ auferri, vel breviter ligacula, sive cordulæ in suis extremitatibus insute possunt relinqui, & sic prædictæ Casulæ etiam Sacerdotibus aliis pro celebratione Missarum inservire; ut post Bauldrium *part. 4. cap. 1. observavit Gerlacus Vinitor in Compendio Sacrorum Rituum part. 6. tit. 1. n. 3.* qui etiam ibidem *n. 4.* declarat ordinem, ac tempus deponendi, ac resumendi ejusmodi Planetas plicatas, uti & Stola latiore sumendi, & deponendi à Subdiacono, & Diacono respectivè; dicendo, quòd Subdiaconus cantaturus jam Epistolam, paulò antè, quàm accipiat librum, Planetam plicatam deponit in alio loco congruo, & convenienti ad id deputato, putà super credentiam, adjuvante eum aliquo Acolyto in cornu Epistolæ. Cantata verò Epistola, Stola indutus alba cum manipulo, & osculata manu Celebrantis, post Epistolam cantatam, priusquàm deferat Missale ad cornu Evangelii, resumet suam Casulam plicatam. Diaconus similiter deponet Planetam eodem loco, priusquàm librum Evangeliorum deferat ad Altare, & loco Planetæ ponet super Stola communem aliud genus Stolæ latioris, sed brevioris, & violacæ, quam ligabit cordulis, seu ligaculis sub brachio dextero, juvante eum Acolyto; sicque ministrabit Celebranti usque ad factam Communionem; & hac peracta, postquàm detulerit Missale ad cornu Epistolæ, perget ad credentiam, seu locum assignatum, ubi deposita latiori Stola, resumet suam Planetam plicatam, nec eam deponet amplius nisi in Sacristia.

In minoribus autem Ecclesiis, in quibus Ministri Sacri uti non debent Planetis plicatis, ministrant in albis; & Diaconus quidem suam solitam Stola tantum, & manipulum, Subdiaconus verò manipulum solum adhibebit. Sed prædicta Dominica tertiæ Adventus etiam in iis Ecclesiis utuntur Dalmatica, & Tunicella, & quoties Missa eadem Dominicæ resumitur per illam hebdomadam; adeoque hujusmodi indumentis uti non possunt in Missis quatuor Temporum, sed in his ministrant in albis, ut supra innuimus.

Cæterum supradictis Planetis plicatis Diaconus, & Subdiaconus uti debent in majoribus Ecclesiis non solum Dominicis, & Feriis Adventus, sed etiam Dominicis, & Feriis Quadragesimæ, necnon diebus jejuniorum, item in Benedictione Candelarum, & eorum Processione, quæ fit in die Purificationis B. M. V. & in Benedictione Cinerum ac in Benedictione Palmarum, & eorum Processione. Rursus in Sabbato Sancto Ministri Sacri utuntur Planeta plicata, sed ante Missam tantum, sicut etiam in Vigilia Pentecostes; nam ad Benedictionem Cere Diaconus utitur Dalmatica alba.

A supradicta regula excipiendæ sunt Vigilia Sacrorum, licet in his observetur jejunium, nam Vigiliae sunt principium festi. Excipitur etiam, ut diximus, Dominica tertiæ Adventus, quæ dicitur *Gaudet*, &c. excipitur pariter Dominica quarta Quadragesimæ, quæ dicitur *Latare*, sed non excipiuntur Ferie intra eandem hebdomadam, quia Rubrica Generalis Missalis XIII. has Feras non excipit, sicut excipit Feras tertiæ hebdomadæ Adventus, cujus distinctionis ratio est, quia in Feriis hujus tertiæ hebdomadæ resumitur, & cantatur eadem Missa de tertiâ Dominica, quæ dicitur *Gaudet*, in Feriis verò quartæ hebdomadæ Quadragesimæ non dicitur eadem Missa *Latare*, quæ dici solet in prædicta quarta Dominica. Denique excipiuntur à prædicta regula

regula Vigilie Nativit. Domini, ac Feriæ quatuor Temporum Pentecostes ob solemnitatem Spiritus S, ut statutum est in Concil. *Sessio Hadriani cap. 2.* in quibus omnibus diebus Diaconus & Subdiaconus utuntur Dalmatica, & Tunicella. Excipitur etiam Feriæ quinta in Cœna Domini, in qua adhibetur color albus, Planetæ autem plicatæ non sunt in usu, nisi in colore violaceo, & nigro. Si quæras rationem, quare in diebus Dominicis, & jejuniorum suprapositis, prohibetur usus Dalmaticæ, & Tunicellæ: cum reddidit Honorius in *Genma Animalib. 3. cap. 45.* ubi ait: Dalmatica significat lacrimam, quæ dictis diebus non convenit.

Ab expensi Ritus præsertim sermonem vertendo ad ejusdem originem, nimirum tum Planetarum plicatarum, tum Stola latioris; sciendum est, quod antiquitus Planeta, seu Casula erat vestis communis tam Presbytero, quam aliis Ministris; ea omnes utebantur in sacris functionibus, cumq; Casula totum amplexaretur & involveret hominem à collo usq; ad pedes, unicam in medio aperturam habentes, per quam caput immittebatur: hinc necessarium erat, ut Sacerdos eas super brachia revolveret, & complicaret, aliàs liberè operari, & manibus uti non potuisset; ob eandem rationem prædictæ Casulae magno partem erant impedimento Ministris, præsertim Diacono, cujus præcipue partes sunt, Presbytero inservire in Missæ Sacrificio; hinc factum est, ut Planetæ Ministrorum à parte anteriori complicarentur, ut expeditiores essent ad ministrandum. Cessavit deinde usus Planetatum pro Ministris, qui loco casularum adhibuerunt Dalmaticas; nihilominus etiam post introductum usum Dalmaticæ, & Tunicellæ, pro Diacono, & Subdiacono, in Dominicis & Feriis Adventus & Quadragesimæ, aliisque diebus jejuniarum, Planetarum usus præfatis Ministris conceditur etiam nunc, quæ quidem Planetæ

adhuc complicantur à parte anteriori, quamvis non amplius videatur necessaria talis complicatio, ob decurtationem, & scissionem Planetarum à lateribus, apud Latinos introductam. Sed quia non sine aliqua difficultate, & notabili temporis spatio, Ministrorum Planetæ complicari poterant, congruum existimarunt tam Diaconus, quam Subdiaconus, Planetas exuere, primus, quando legere debebat Epistolam, alter verò, ut cantaret Evangelium; sed ne sine habitu Diaconus hoc munus obiret, & deinde Sacerdoti ministraret, quoddam indumenti genus, quod nunc Stola latiore appellatur, induere cepit. Hanc esse hujus Stola latioris originem, quidem recentem, & locum Planetæ tenere, unusquisque facile concedet, cum animadverterit, antiquitus Diaconum, cum legeret Evangelium, suam Planetam ad modum stola plicasse; id autem manifestè colligimus ex Ordine Romano XIV. inter evulgatos à Mabillonio, in quo n. 54. statuitur, ut Diaconus, *quando pergere debet ad legendum Evangelium, deponat Planetam, & Acolyti decenter eam complacent, & imponant super sinistram humerum ejus, ac sub dextero brachio ligent eam, ut melius poterunt, ita quod ab humero sinistro descendat ad latus dexterum, sicut Diaconalis Stola descendit, & hoc modo Diaconus Planetam teneat, dum legit Evangelium, & usquequod dicitur ultima Oratio post Communionem.* Hæc etiam præscribuntur in Ordine XV. ab eodem Mabillonio vulgato; ex quibus manifestum sit, Diaconum non adhibuisse in principio Missæ Planetam plicatam, sed tunc tantum plicari solitam fuisse, & super humerum sinistram revolvi, cum lecturus erat Evangelium, ac propterea Stola, quam latiore appellamus, Planetæ sic plicatæ locum occupasse.

Cæterum hujus Stola latioris usus recentissimus est, nec enim Seculo XIV. & XV. quibus scripti sunt Ordines illi Romani, im-

usu erat apud Romanam Ecclesiam: imò Seculo ipso XVI. nondum hanc Stolum receperat Cappella Pontificia; Marcellus enim Corcyrensis lib. 2. *Sacrarum Ceremoniarum cap. 1.* testatur, Planetam plicatam imponi solitam Diacono, cum lecturus est Evangelium. Ubi primum inceperit usus hujusmodi Stolæ, ignoratur, & de hac re nullus omnino Auctor, quem legerim, sermonem facit. Solus Cardinalis Bona lib. 1. c. 24. n. 8 in fin. breviter innuit, usum hujus Stolæ latioris esse recentioris ævi. Nolim tamen hoc ornamenti genus Stolum rigoroſè applicare; nam cum propriam Stolum Diaconus non exuat, si hoc etiam indumentum veram Stolum esse concedimus, refragamur profectò Canonibus Concilii Toletani IV. quibus cautum est, ne Episcopus, Presbyter, ac multò minùs Diaconus, duplici utantur Stola. Porro Subdiaconus lecturus Epistolam exiit ipse quoque Planetam, nullum aliud indumentum substituendo, quia antiquitus Lectores, ac Subdiaconi, in suis ministeriis obeundis, sola Albauti poterant. Deinde apud Albinum Flaccum de *Divin. Offic. cap. Quid significant vestimenta*, lego hæc: *Diaconus, qui non est indutus Dalmatica, Casula circumcinctus legit, ut expedite possit ministrare; & idem lego apud Amalarium lib. 2. de Eccl'es. Offic. cap. 21. de Dalmatica; sed de Subdiacono nihil præscribitur.*

Ex iis, quæ diximus, liquet, usum Stolæ latioris supra Stolum ordinariam à Diaconibus nunc adhibitæ recentem profectò esse; sed usum Planetarum plicatarum antiquiorem redolet ætatem; de his enim mentionem facit Rupertus lib. 3. cap. 2. qui floruit Seculo XII ubi ait: *Ex tunc etiam, scilicet à Dominica prima Adventus, ad Sacram Domini Natalis noctem, Diaconus, & Subdiaconus immittunt procedunt. Nam neque Diaconus Dalmaticam, neque Subdiaconus induit Tunicam. Sed hæc consuetudo haud videtur primum fuisse universalis, idque innuit Amalarium ib. 3. cap. 40. his verbis: Vidi prisco tempo-*

*re Gloria in excelsis Deo prætermitti in diebus Adventus Domini, & in aliquibus locis Dalmaticas. Micrologus verò, seu Micrologi Auctor, qui Seculo XI. vixit, cap. 30. hæc habet: Quidam infra Adventum Domini Casulis pro Dalmaticis utuntur; quidam vero solito vestiantur, eò quòd Missam ad Tertiam, & Alleluja, sicut tota astate dicunt. Rupertus tamen suffragatur communis usus Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiarum. Quòd autem Casulas, pro Dalmaticis & Tunicis, Diaconis & Subdiaconis concedi dicit: *Is sane non sic utuntur, inquit Rupertus idem, ut in ipsis legant, vel ministrant, sed lecturi, aut ministraturi illas exuant, nisi festè proficentes, illam suam non esse vestem, nos propter suum ordinem sibi debitam, sed propter Dominica, vel alicujus Festi reverentiam, sic accipere accommodatam, ut inopem, atque indecentem consententur expoliationem. Et hæc quidem est universalis usus Ecclesiarum; sed Diaconus in cantando Evangelio, & ministrando Celebranti, Planetam quidem plicatam exiit, sed vel eandem super humerum sinistrum revolvit, vel loco illius, ut mox diximus, Stolum latiore, & Stola sua solita brevior (quam ad modum Falcat crispata nonnulli describunt, præsertim Claudius de Vert tom. 2. pag. 340. cujus uterque limbus sub latere dextero vicia serica ligatur) induit; & hæc sint sacri de origine usus tum Planetarum plicatarum, tum Stolæ latioris.**

V. Dominica prima Adventus, est Dominica major primæ classis, & ex illis ita privilegiatis, ut quodcumque Festum in illis occurrens illi cedere, ac transferri debeat in diem aliam non impeditam, imò si etiam alicubi Titulus, aut Festum Patroni, v. g. S. Andreae Apostoli, in hanc Dominicam incidat, & quidem non sine ingenti, ad celebrandum tale Festum, Populi concursu; non ideo tamen in tali Ecclesia cantari possunt due Missæ, una de Dominica, sine Gloria in excelsis, in paramentis violaceis, & planetis plicatis, post

post Tertiam; altera de Festo dicti S. Andreae, in paramentis coloris rubri, cum *Gloria & Credo*, post Sextam, ut asserit noster *Ca. Haldus lib. 3. sect. 1. cap. 2. num. 4.* Constat enim ex recentiori Missalis Rubrica de Translatione Festorum *tit. 6.* quod in tali casu utriusque tantum Missa de Dominica prima Adventus cantari potest, & de quacunque etiam primae classis in illam incidente Sollemnitate omittitur Missa; quae Rubricae dispositione circa t. Dominicam Adventus facta fuit in novissima recognitione Rubricarum, postquam Castaldus edidit suam praxim Cetero, & ideo tenebat praefatam suam sententiam, quam modo amplecti non possumus.

Si Vigilia S. Andreae venerit in Adventu, Missa erit de Vigilia, de qua tamen nulla sit in Laudibus commemoratio; quod si occurrat aliquod Festum 9. Lektionum, duplex vel semiduplex, in dicta Vigilia, in Missa de Sancto secunda Oratio erit de Adventu, tertia de Vigilia, quamvis alioquin Missa Vigiliae praeteratur Missae Adventus; in fine vero dicitur Evangelium S. Johannis; atque adeo fiet in Vigilia S. Thomae; nisi tamen occurrat in Quatuor Temporibus, nam tunc dicitur Missa de Quatuor Temporibus, cum commemoratione Vigiliae, sed sine Evangelio ejusdem in fine. Si vero in dicta Vigilia S. Andreae occurrat Festum aliquod primae classis, puta Patroni, seu Titularis Ecclesiae, vide infra quid agendum?

In Sabbatis hujus temporis non impeditis Officio, aut Festo 9. Lektionum, licet Officium non fiat de S. Maria in Sabbato, dicitur tamen Missa principalis de ea (scilicet *Feria de S. Maria ab Adventu usque ad Nativitatem Domini*, quae incipit *Rorate*) in paramentis Albi, cum commemoratione de Adventu, & cum tertia Oratione de Spiritu Sancto, aut de Festo simplici, si tale occurrat. Si vero in praedictis Sabbatis occurrant *Quatuor Tempora, vel Vigilia aliqua*, tunc Missa principalis erit de Sabbato Quatuor

Gavant, Rubr. Miss.

Temporum, vel de Vigilia. Ceterum in praedicta Missa S. Mariae in Sabbato hujus temporis dicitur *Gloria sine Credo*, Oratio secunda, & tertia, ut supra; Praefatio de S. Maria, & *Te in veneratione*; & in fine *Haec Missa est*, & Evangelium S. Johannis. Quamvis autem in praedictis Sabbatis, in quibus Officium & Missa discordant, color Paramentorum Sacerdotalium debeat esse conformis *Missa votiva* de S. Maria, atque adeo albus, color tamen Altaris, nempe *Antependii &c.* sequitur Officium, atque adeo est violaceus, excepta Missa sollempni, in qua est albus. Ita etiam sentit *Gavantus part. 1. tit. 8. in fine.*

Diximus supra, Missam principalem, seu Conventualem, debere esse de S. Mariae; nam ad Missas privatas quod attinet, ut notat *Haldus part. 1. tit. 64. pag. mihi 299.* resumi debet (per se loquendo) etiam in Sabbatis Adventus, in quae nec Festum 9. Lektionum, nec Feria Quatuor Temporum, nec Vigilia aliqua incidit, Missa Dominicae praecedentis sine *Gloria & Credo*, ac sine *Alleluja &c.* sequenti post Graduale. & in ea secunda Oratio erit *Deus, qui de Beata Maria Virginis*; tertia vero *Ecclesiae*, vel pro *Papa*, nisi facienda sit commemoratio simplicis; tunc enim secunda Oratio est de simplici; tertia *Deus, qui de Beata Maria Virginis*; Praefatio communis, in fine *Benedicamus, & Evangelium S. Johannis, &c.*

Dictum est, quod per se loquendo resumere debet Missa de Dominica, &c. quia licet Rubricae non praescribant, ut Missae etiam privatae in hujusmodi Sabbatis dicantur de B. M. V. sed tantum loquantur de Missa principali, ut patet ex *Tit. IV. primae Partis Rubricae 2.* non tamen prohibent eas Missas privatas de eadem B. M. V. Immo etiam convenienter dicuntur de ipsa in eo casu, cum *Missa votiva privata* dici possint, quocumque die non occurrat Officium duplex, aut Dominica, aut talis Feria, in qua etiam de Festo duplici

ooo

face.

facere Missam est prohibitum, de quibus egimus supra.

Si quis in Feriis Adventus Sacrificium celebret de Festo aliquo simplici, v. g. de S. Saba Abbate, vel de S. Melchiade Papa, & Martyre, vel etiam de Sancto, cujus Festum eo die occurrit, præsertim si ad ejus Altare sacrum fiat, licet tale Festum non sit in Calendario notatum, debet in eo sacro dicere *Gloria in excelsis*; atque eadem est ratio in Feriis Quadragesimæ, quatuor Temporum, & Vigiliarum; & in istis quidem Feriis dicitur Evangelium earum in fine Missæ, quia ista Missa non est Votiva.

Toto Adventus tempore in Missa semper fit commemoratio de Feria, quocumque Festo adveniente, non tamen dicitur ultimum Evangelium de Dominica infra hebdomadam in fine; dixi quocumque Festo adveniente, etiam primæ classis, quia istæ sunt Feriæ majores. Si quæ Vigilia occurrat in hujusmodi Feriis, quando in iis occurrit Festum primæ classis, tunc quamvis fieri debeat commemoratio Feriæ, omitti tamen debet commemoratio Vigiliæ, ut statuunt Rubricæ, quæ habentur Tit. III. primæ Partis n. 2. in fine, & in Tit. VII. n. 2. in fine; & hoc etiam deducitur ex his, quæ tradit Castaldus *libr. 2. sect. 6. n. 18.* & ex iis, quæ tradit Bauldry *part. 4. cap. 1. n. 11.* dicens, quod si in Vigilia S. Andrea occurrit Festum Patroni, ut Tolosæ Festum S. Saturnini, non dicitur Missa de Vigilia, nec fit commemoratio. Halden tamen *part. 3. tit. 6. §. 13. pag. 200.* advertit, quod in prædicta Rubrica generali tertia, in qua dicitur, quod si Vigilia occurrat in die alicujus Festi ex majoribus primæ classis, in Missa non fit commemoratio de eo, neque in Officio; advertit, inquam, quod ibi est sermo de Vigilia minori, unde excipit ab hac regula Vigilia Epiphaniæ, de qua, quocumque Festo occurrente, debet fieri commemoratio in Vesperis, Laudibus, & Missa. Idem pariter docet ibidem infra pag.

209. *in fine*, asserendo, quod de Vigilia minore, quæ jejuntur, si in eam incidat Festum primæ classis tunc de hujusmodi Vigilia nihil omnino faciendum est, tam in Officio, quam in Missa ejusmodi Festi primæ classis.

Dominica secunda Adventus, nec non tertia, & quarta, sunt 2. classis, quapropter si Festum primæ classis, puta Patroni, aut Titularis in eas incidat, fit de tali Festo cum commemoratione Dominicæ, tam in Officio, quam in Missa, ac illius Evangelium legitur in fine Missæ. Verum si in quarta Dominica occurrat Vigilia Nativitatis Domini, tunc de prædicto Festo primæ classis nihil fit, sed transfertur in primam diem non impeditam. In hebdomadibus sequentibus ad dictas Dominicas, Officium & Missa ordinantur respectivè ad normam Dominicæ & hebdomadæ primæ Adventus.

Dominica tertia Adventus (dicta *Dominica Gaudete* ab Introitu suæ Missæ) cum sua hebdomada habet aliquid diverſi, & quoad Officium, & quoad Missam, ab aliis Dominicis & hebdomadis Adventus. Circa ea, quæ ad Officium spectant, sermonem habebimus in secundo Tomo hujus thesauri, in quo tractabimus cum nostro Auctore de Rubricis ad Breviarium spectantibus; ad Missam verò quod attinet præfatæ Dominicæ tertiæ, jam diximus supra, quod Diaconus, & Subdiaconus, in tali Dominica, & infra hebdomadam sequentem, quando tamen repetitur Missa Dominicæ, utuntur Dalmatica, ac Tunicella, item quod Altare aliquantulum sollempnitus parari debet, & inter candelabra apponenda sunt vascula cum floribus, sive etiam, ubi habentur, Sanctorum Imagines, vel Reliquiæ. Castaldus *lib. 3. sect. 1. n. 3.* Denique in eadem Dominica pulsantur Organa in signum lætitiæ. Olim hæc Dominica adeo celebrè habebatur, ut in Palatio Apostolico infirmet Pontifex Missam sollempniter celebrare consueverit præcedentibus Vesperis Papalibus.

bus, prode in sollempnioribus, sicut ait
Marcellus Coreyrensis in Ceremoniali Ro-
mano lib. 2. cap. 6. & ex eo Castaldus supra cit.

Post hanc Dominicam, & infra suam hebdo-
madam sequentem, occurrunt quatuor Tem-
pora in Hyeme, de quibus in Titulo sequenti.

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. II. De quatuor Temporibus Adventus.

I. Gavanti pag. 175. col. 1. num. 1. *A*
Callisto statutum est celebrari quatuor Tempora,
etc. Callisto Romano Pontifici, qui An-
no 217. in Throno Apostolico collocatus
fuit, refert Gavantus Decretum, quo sta-
uitur, ut quatuor Temporum jejuniis ubi-
que servandam sit. Verum cum Emi-
nentiss. Baronius Anno 865. Epistolarum
Decretalium, quæ sub nomine Isidori (qui-
cumque ille fuerit) circumferuntur, & quæ
Siricium Papam præcesserunt, falsitatem
agnoscit, & aperte fateatur; & quoniam
(ut alibi diximus) ab aliis eruditis ferè o-
mnibus præfatæ epistolæ tanquam suppositi-
tæ rejiciantur, utpote quæ sub finem septimi
seculi pia fraude confictæ, ut ait Card. Bona
lib. 1. *Rerum Liturgic. cap. 3.* & ex sententiis
veterum Canonum, Legum, etiam civilium,
& Sanctorum PP. qui quarto, & quinto se-
culo floruerunt, magna ex parte contextæ
fuerint, hinc certa fides ejusmodi epistolis
non est adhibenda, quapropter tutò non pos-
sumus cum Gavanto tribuere Callisto præfa-
tum Decretum institutionis Quatuor Tempo-
rum; & reverà S. Leo, qui de memoratis
Quatuor Temporibus jejuniiis disserit *serm. 7.*
9. & 11. nunquam prodit talium jejunio-
rum institutorem, quem profectò non omi-
ssit, si Callistus fuisset illius Decreti Auctor.

II. Gavanti. *ibid.* eodem num. 1. *Sed antea*
de Apostolis tradita fuisse, Sanctus Leo docet,
etc. Hic Gavantus adhæret S. Leonis senten-
tiæ, qui præsertim sermone I. V. & VIII.
ut infra videbimus, jejunia ista ab Aposto-
lica institutione emanare adstruit; & hinc
concludit, Callistum Decreto suo (de quo

fatis supra) tantùm firmasse talem usum,
& quatuor jejuniorum Tempora distinxisse.
Etiam S. Isidorus Hispalensis in *lib. de Offic.*
cap. 37. & 38. nec non Rabanus *lib. 1. In-*
stit. cap. 18. aliique opinati sunt, jejunia ista
Apostolicæ institutionis esse, atque post eos
prædictarum ante Siricium Decretalium con-
farcinator asserit, in allegato Decreto, ab
Apostolica traditione acceptum esse Quatuor
Temporum jejunium.

In eadem pariter versatur sententia eru-
ditissimus Thomassius in suo Tractatu histo-
rico & dogmatico de jejunio Gallicè elucu-
brato *cap. 2. n. 7.* quam sententiam ego quoq;
libenter amplector, innixus testimoniis, &
auctoritati S. Leonis Magni, qui sermone
primo de jejunio decimi Mensis ait: *Tria*
sunt, quæ maximè ad Religiosas pertinent actio-
nes, oratio scilicet, jejunium, & elemosy-
na, quibus exercendis omne quidem tempus
acceptum; sed illud est studiosius observan-
dum, quod Apostolicis accepimus traditionibus
consecratum; sicut etiam decimus hic mensis mo-
rem refert veteris instituti, ut tria illa, de qui-
bus locutus sum, diligentius exequamur. Ser-
mone verò quinto hæc tradit: *Huic autem*
operi cum omnia opportuna sint tempora, hoc
nunc præcipue aptum est, atque conveniens, in
quo SS. PP. nostri divinitus inspirati decimi
mensis sanxere jejunium. Et tandem sermone
octavo vocat jejunia hæc Ecclesiastica, utens
his verbis; *Hujus observantia utilitas in Ec-*
clesiasticis præcipue est constituta jejuniiis, qua
ex doctrina S. Spiritus ita per totius Anni cir-
culum distributa sunt, ut lex abstinentiæ omni-
bus sit adscripta temporibus. Siquidem jeju-
nium Vernal in Quadragesima, Aestivum in